

13.11.2024

Hallituksen esitys eduskunnalle toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Hallitusohjelman edellyttämät toimet ja taloudelliset vaikutukset

Hallitusohjelman taloudellisten päätösten mukaan hallitus uudistaa asumiseen liittyvien tukien kokonaisuutta siten, että muutosten ollessa kokonaisuudessaan voimassa julkinen talous vahvistuisi kaikkiaan 363 milj. eurolla vuodessa. Hallitusohjelmassa mainittu toimeentulotuen asumismenoihin säädettävä 5 prosentin omavastuu on osa tätä kokonaisuutta ja sen osuus säästötavoitteesta on arvioitu olevan hallitusohjelmaa tehtäessä n. 40 milj. euroa vuodessa.

Asumiseen liittyvien tukien kokonaisuudistuksen lisäksi hallitusohjelmassa on kirjauksia toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta, joka valmistuu hallituksen puoliväliriiheen mennessä. Kokonaisuudistuksen tavoitteena on vähintään toimeentulotukea tarvitsevien määrän puolittaminen ja julkistaloutta 100 milj. eurolla säästävä vaikutus.

Nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelman mukainen osa asumisen tukien kokonaisuuden säästöstä. Säästön toteutuksen keinoksi esitetään asumismenon 5 prosentin omavastuun sijaan muita tapoja.

Esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnin osalta valtiovarainministeriö huomautti lausuntovaiheessa edellä mainittuun liittyen, ettei nyt esitetyillä toimilla tulla saavuttamaan hallitusohjelman mukaista säästötavoitetta asumisen tukien kokonaisuuden osana. Lisäksi esityksen taloudellisia vaikutuksia toivottiin edelleen tarkennettavan mm. siltä osin, kuinka muutokset vaikuttavat valtion menoihin toimeentulotuen rahoituksessa ja millä tavalla kuntien menoihin.

Kuten esityksen vaikutusarviossa todetaan, esityksestä voi seurata maltillista täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen hakemusmäärien kasvua hyvinvointialueilla ja mahdollisesti tarvetta lisätä hyvinvointialueiden sosiaalihuollon henkilöstöä. Tämä voi johtaa myös hyvinvointialueita koskevaan lisärahoitustarpeeseen. Kustannusten arviointi on kuitenkin etukäteen siinä määrin vaikeaa, että voidaan pitää perusteltuna tapaa, jossa hyvinvointialueiden rahoitusmallin mukaisesti, mahdollinen lisäkustannus tulee otetuksi huomioon kustannuspohjaa kasvattavana rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa.

Huomioitavan asumismenon määrä

Valtiovarainministeriön huomautti esityksen valmisteluvaiheessa annetussa lausunnossa, että tarpeellisen suuruisen asumismenon määrän pohjautuminen vain Kansaneläkelaitoksen perustoimeentulotuen saajien keskimääräisten asumismenojen kehitykseen ja kuntien kanssa käytyihin keskusteluihin kunnan asumistilanteesta, on ongelmallinen. Lakiesityksen liitteenä esitetyt asumismenojen tasot vaikuttavat niin ikään osin epä johdonmukaisilta. Esimerkiksi Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Vantaan asumismenot ovat samat siitä huolimatta, että eroja asumiskustannuksissa mitä todennäköisemmin on.

Asia herättää laajemman kysymyksen asumismenojen määrittelemisestä. Ei liene selvää, että asumismenojen tason ns. nykytila olisi toivottu tila. Lisäksi jo yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että tarpeellisen suuruisen asumismenojen normit määritellään jatkossa läpinäkyvällä ja kaikilla alueilla yhtenäisellä tavalla.

Kysymys saunamaksujen lisäämisestä 7a§ ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon mukaisiin asumismenoihin on taloudellisesti pieni, mutta periaatteellisesti huomioitava. Lain soveltamisalaa laajennetaan nyt siksi, että sitä on toimeenpanossa jo päätetty laajentaa. Toimeenpanossa tulisi kuitenkin lähtökohtaisesti pitäytyä vain laissa määritellyissä seikoissa eikä lisätä tulkinnalla etuuden rahoittajien eli veronmaksajien rahoitustaakkaa.

Erityinen peruste

Luonnoksen mukaan asumismenot otettaisiin toimeentulotukipäätöstä tehtäessä huomioon täysimääräisesti, jos hakijalla on erityinen peruste asumiseen nykyisessä asunnossaan kyseisen perusteen voimassaolon ajan (7 a §:n ehdotettu uusi 3 momentti). Valtiovarainministeriö huomautti tältä osin valmisteluvaiheessa, ettei Kansaneläkelaitoksen velvoitteelle korvata asumiskustannuksia erityisten perusteiden täytyessä asetettaisi lainkaan ylärajaa.